VALTAKUNNANSYYTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

16.05.2017 Dnro 53/61/17

Lakivaliokunta
LaVateduskunta.fi

Asia: U 64/2013 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta neuvoston asetukseksi (Euroopan syyttäjänviraston perustaminen) täydentävä jatkokirjelmä

1 Yleistä

Valtakunnansyyttäjänvirasto katsoo, että Suomen tulisi osallistua Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamiseen. Tämän hetkisen tiedon mukaan virastoa olisi perustamassa 20-21 jäsenvaltiota mm. Saksa ja lukuisat eteläisen Euroopan jäsenvaltiot. Viraston perustaminen on tämän tiedon perusteella varsin todennäköistä. Valtakunnansyyttäjänviraston näkemyksen mukaan ei olisi Suomen kansallisten etujen mukaista jättäytyä EPPO:n toiminnan ulkopuolelle sitä perustettaessa, koska kaikki merkittävät rakenteelliset ja toiminnalliset ratkaisut tehdään toimintaa aloitettaessa. Myöhemmin on vaikeaa muuttaa jo tehtyjä ratkaisuja. Valtakunnansyyttäjänvirasto korostaa erityisesti seuraavia Suomen kansallisen edun kannalta merkittäviä seikkoja.

2 Suomen kannalta erityisen merkitykselliset kysymykset

Kansalliset toimivaltasuhteet

Euroopan syyttäjänviraston perustamisella ei ole vaikutusta kansallisiin eri rikosprosessissa toimivien viranomaisten toimivaltasuhteisiin. Esitutkinnan suorittaa edelleen esitutkintaviranomainen niillä toimivaltuuksilla, jotka heillä tällä hetkellä on. Syyttäjä valvoo ja ohjaa esitutkintaa nykyisen esitutkintalain antamin valtuuksin. Syyttäjä käyttää EPPO:n hoidettavaksi otetussa asiassa samoja kansallisia toimivaltuuksia kuin kansallista jutussakin esitutkinnan aikana ja sen jälkeen.

EPPO:n perustaminen ei aiheuta tarvetta tarkastaa kansallisia toimivaltasuhteita nyt tai ennakoitavassa tulevaisuudessa. Merkittävällä tavalla eurooppalaista talousrikostorjuntaa tehostamaan pyrkivän viraston toi-

Käyntiosoite Albertinkatu 25 A 00180 Helsinki
Postiosoite PL 333 00181 Helsinki
Puhelin 029 562 0800
Telekopio 029 562 0888
Sähköpostiosoite vksv@oikeus.fi

mintaan osallistumisen esteenä ei voi olla yksilöimätön ja perustelematon pelko mahdollisista tulevista kansallisista toimivaltajärjestelyistä.

Kansallisesti rikosasian päätöksentekomekanismit säilyvät ennallaan lukuun ottamatta EPPO:n oikeutta ottaa asetuksen soveltamisalassa oleva rikos hoidettavakseen. Esitutkinnan toimittamiseen tällä ei käytännössä ole vaikutusta, koska jo nyt syyttäjällä on esitutkintalain 5 luvun perusteella laajat valtuudet ohjata, valvoa ja tehdä päätöksiä esitutkinnan aikana. EPPO-jutuissa, jotka Suomessa ovat harvinaisia, perustettavan viraston toimivaltuuksia esitutkinnan aikana käyttäisivät kansalliset syyttäjät.

EPPO:n toimivalta

Valtakunnansyyttäjänvirasto katsoo, että kansallinen päätösvalta rikosvastuun toteuttamisessa turvataan riittävästi, kun EPPO:lla ei ole yksinomaista toimivaltaa käsitellä asetuksen soveltamisalaan tulevia rikoksia, vaan se voi ainoastaan tietyin edellytyksin käyttää ottooikeuttaan.

Valtakunnansyyttäjänviraston näkemyksen mukaan EPPO:n toimivallan rajaaminen tulliveropetoksiin ja varsin korkean kynnyksen ylittäviin (10 meuroa) arvonlisäveropetoksiin sekä EU-varoihin kohdistuviin avustuspetoksiin ja niihin liittyviin lahjus- ja rahanpesurikoksiin on tarkoituksenmukaista.

3 Hyödyt EU:ssa ja Suomessa

Valtakunnansyyttäjänviraston näkemyksen mukaan Euroopan syyttäjänviraston perustamiseen osallistumista tulisi arvioida Suomen kansallisten etujen lisäksi myös koko Euroopan unionin näkökulmasta kuten muistiossa on tehtykin.

Valtakunnansyyttäjänvirasto haluaa erityisesti korostaa viraston perustamisen ja tehokkaan toiminnan vaikutusta merkittävää taloudellista vahinkoa aiheuttavien rikosten kiinnijäämisriskille ja ennalta estävyyteen. EPPO:n perustaminen antaisi voimakkaan signaalin siitä, että yhteisöpetokset ovat oikeudenvastaisia kaikkialla yhteisössä ja niihin myös rikosoikeudellisesti puututaan kaikkialla.

EPPO:n tarkoituksena on tehokkaasti torjua unionin budjettiin kohdistuvia petoksia. Viraston toiminnasta odotettavat hyödyt liittyvät yhteisöpetosten selvittämiseen ja syytteeseen asettamiseen eli kiinnijäämisriskin olennaiseen korottamiseen ja tästä aiheutuvaan ko. rikollisuuden laajenemisen pysäyttämiseen. Taloudelliset hyödyt tulevat unionin lisäksi kansallisesti eri jäsenvaltioille esimerkiksi verotulojen kasvuna. Järjestäytyneen tai järjestäytyvän rikollisuuden laajenemisen pysäyttäminen

on kaikkien etu.

Suomella on mahdollisuus EPPO:ssa edistää kansainvälisen viranomaisyhteistyön lisäksi myös viranomaisyhteistyön kehittämistä muissa jäsenvaltioissa. Rajat ylittävien unionipetosten torjunta on vaikeaa ilman saumatonta kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Tästä varsinkin suomalaisilla esitutkintaviranomaisilla on vankkaa kokemusta.

Nykyisin yhtenä merkittävänä haasteena rajat ylittävien rikosten torjunnassa on jäsenvaltioiden haluttomuus osoittaa voimavaroja sellaisten rikosten tutkimiseen, joiden selvittämisestä saatavat hyödyt mielletään pieniksi, mutta kulut merkittäviksi. Tähän ajatteluun vaikuttaa kansallinen priorisointi ja rikoshyödyn jäljittämisen vaikeus. EPPO voi ottaa osan näistä kuluista vastattavakseen huolehtimalla rajat ylittävän jutun koordinoimisesta ja rikoshyödyn poisottamiseen liittyvän tehokkaan järjestelmän luomisesta. EPPO vastaa myös käsiteltäväkseen ottamansa jutun syyttämiskuluista ja mahdollisesti poikkeuksellisista esitutkintakustannuksista.

4 Viraston toiminnan tehokas järjestäminen

Valtakunnansyyttäjänvirasto jakaa muistiossa esitetyn näkemyksen siitä, että Suomella on erinomaiset mahdollisuudet edistää EPPO:ssa pohjoismaisen avoimen ja tehokkaan hallintokulttuurin omaksumista ja vaikuttaa siihen, millaiseksi toiminta käytännössä muodostuu. Tällä on olennainen merkitys viraston operatiivisen toiminnan lisäksi myös hallinnon järjestämisessä. Pelkona esitetyn byrokratian lisääntymisen estäminen on mahdollista vain virastossa aktiivisesti toimimalla.

Valtakunnansyyttäjänviraston käsityksen mukaan keskeistä Suomen kannalta on, että perustettavan syyttäjänviraston toiminta on järjestetty tehokkaasti ja se kykenee saavuttamaan tavoitteensa taloudellisesti. Tämä ei ole mahdollista, jos viraston perustavat pääasiassa ne jäsenvaltiot, joiden kansallinen rikosoikeusjärjestelmä ei kykene nyt hoitamaan unionipetosasioita tehokkaasti. Tällainen virasto aiheuttaisi vain lisää kuluja unionille.

Perustamisessa mukana olevat jäsenvaltiot ratkaisevat esimerkiksi olennaiset kysymykset siitä, minne virasto lopullisesti sijoitetaan ja mikä sen sisäiseksi kieleksi valitaan. Kustannussyistä on tärkeää, että virasto toimii vain yhdessä toimipaikassa ja yhdellä kielellä. Tarkoituksenmukaista olisi, että toimipaikka olisi Eurojustin ja Europolin välittömässä läheisyydessä Haagissa, ei Luxemburgissa. Tärkeää olisi myös, että virastolla olisi vain yksi toimintakieli eli englanti. Jos kieleksi valittaisiin ranska, se vähentäisi huomattavasti rekrytointipohjaa virastoon. Samalla hallintokulttuuriksi voisi valikoitua jäykkä ja avoimuutta vieroksuva keskieurooppalainen hallintotapa.

VALTAKUNNANSYYTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

16.05.2017 Dnro 53/61/17

Suomen osallistumista EPPO:n perustamiseen tukee erityisesti se, että suomalaisilla viranomaisilla on kokemusta ja osaamista siitä, miten rikosprosessiketjussa rakennetaan tehokkaita ja tarkoituksenmukaisia toimintamalleja. EPPO:ssa kustannustehokkaiden, avoimien ja oikeudellisesti kestävien ratkaisujen kehittäminen voi olla vaikeaa, jos pääosa perustajajäsenvaltioista ei kansallisestikaan ole pystynyt tällaista toimintaympäristöä luomaan.

5 EPPO:n aiheuttamat kustannukset

Kansallisesti EPPO:n perustaminen ei aiheuttaisi mainittavia kustannuksia. Viraston perustamis- ja käyttökustannukset katetaan suoraan EU-budjetista. EPPO:ssa työskentelevä suomalainen syyttäjä on EU-virkamies, joten kaikki hänen kulunsa maksaa unioni. Suomessa työskentelevä valtuutettu syyttäjä on kansallisen syyttäjälaitoksen palveluksessa siltä osin kuin hän hoitaa yksin kansallisessa toimivallassa olevia rikosasioita. EPPO:n toimivaltaan kuuluvien asioiden hoidosta palkan maksaa unioni.

Esitutkinta ja tuomioistuinkäsittely ovat kansallisessa toimivallassa ja niistä aiheutuvat kulut maksetaan kuten muissakin kansallisissa rikosasioissa. Rikosasian EPPO-luonteesta ei näin ollen voida ennakoida syntyvän sellaisia ylimääräisiä kuluja, joista Suomi ei vastaisi myös tavanomaisessa kansallisessa menettelyssä.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä Raija Toiviainen

Valtionsyyttäjä Ritva Sahavirta

Käyntiosoite Albertinkatu 25 A 00180 Helsinki
Postiosoite PL 333 00181 Helsinki
Puhelin 029 562 0800
Telekopio 029 562 0888
Sähköpostiosoite vksv@oikeus.fi